

Kdo je bil Jožef Bevk – Podgrivarski

Stane Korenjak

O bloškem smučanju skoraj vsak Slovenec nekaj ve. Presenetljiv pa je zapis Yvesa Balluja v knjigi Zgodovina smučanja. Poglavje o bloškem smučanju je v originalu naslovil: Les mystérieux skis de Crain (založba Flammarion, Pariz, 2014). V oči takoj zabode beseda 'mystérieux'. Je to naša beseda misterij? Verbičev slovar tujk to besedo tolmači kot verska skrivnost ali kakršna koli druga nerazumljiva – neumljiva stvar. Uh! Pa menda nima bloško smučanje še mističnih razsežnosti?

Zakaj je smučanje na Kranjskem skrivnost?

Bloke in Babno Polje veljata za dve najhladnejši naseljeni območji v Sloveniji. Stara bloška šala pravi: "Na Blokah je šest mesecev zima, šest mesecev pa mraz." Presenetljivo pa je, da so Bloke na samem robu vročega Mediterana.

Domislica o bloških zimah in mrazu je šala; velja pa dobesedno za kraje ob oziroma onkraj polarnega kroga. Tam so našli tudi več tisoč let stare dokaze o smučanju, kot so petroglifi, poslikani kamni s podobami smučarjev. Ta prostor je silno velik in sega od Skandinavije preko Sibirije do Altaja in Bajkalskega jezera v Aziji in se meri z milijoni kvadratnih kilometrov. Nasprotno so Bloke z okolico, kjer je izpričano starosvetno smučanje, veliki le okrog sto kvadratnih kilometrov kot kakšna manjša slovenska občina.

Druga skrivnost oziroma posebnost kranjskega, torej bloškega smučanja je v silni kulturni dediščini, ki jo le-to nosi. Trije kronski dokazi:

– Žiga Herberstein je bil rojen v Vipavi. Čeprav je bil nemškega rodu, se je v mladosti naučil tudi slovenskega jezika. Danes bi rekli, da je imel dvojno državljanstvo. Slovenski jezik mu je bil v veliko pomoč, ko je kasneje kot diplomatski odposlanec cesarja potoval v Rusijo. Leta 1549 je izdal knjigo o teh potovanjih v Rusiji z naslovom Moskovski zapiski in v njej opisal, kako je videl v permski krajini ljudi, ki so uporabljali arte

- (smuči). To je tudi narisal in ta risba, poleg petroglifov v pradavnini, velja za najstarejšo risbo smučarja na svetu.
- Baron Janez Vajkard Valvasor v Slavi vojvodine Krajnske opiše smučarja, njegovo opremo in tehniko smučanja. Opiše tudi kačje vijuganje, čemur so kasneje dali ime slalom. To opravi tako dobro in izvirno, kot ni napravil še nihče pred njim.
 - Jožef Bevk Podgrivarski iz Davče je leta 1845 v Kmečkih in rokodelskih novicah objavil članek o bloških smučarjih. Hkrati je priporočil, da bi kazalo to koristno orodje uporabiti še kje drugje. Njegov članek velja domnevno za najstarejši novinarski zapis o smučanju na svetu.
- Prepričan sem, da sta imeni Žiga Herberstein in Janez Vajkard Valvasor bralcem tega zbornika

Tako so smučali stari Bločani v času, ko je na Blokah služboval Jožef Bevk. Foto: Metod Badjura

in drugim Slovencem znana. Skoraj v celoti pa je neznano ime Jožef Bevk. Danes je navada, da v primeru, da česa ne vemo, pogledamo na internet. Toda tam so podatki skopi in povrhu še netočni. Zatorej naj bo nadaljevanje tega prispevka namenjeno poznavanju dela in življenja tega pomembnega sina Selške doline.

Nekaj osnovnih podatkov

Jožef Bevk je bil rojen 4. marca 1811 v soriški fari v Davči 41, kjer se je po domače reklo Pri Podgrivarjevih. Umrli je 19. decembra 1860 v Šentjurju pri Svibnem. V duhovnika je bil posvečen leta 1839. Kot kaplan oziroma duhovni pomočnik je služboval na gradu Gamberg pri Čemšeniku (1840), v Št. Lovrencu ob Temenici (1842), na Fari pri Kostelu (1843), na Blokah (1845), v Cerknici (1850). Leta 1850 je bil imenovan za kurata na Križni gori pri Ložu. Tam je služboval deset let. Leta 1960 je postal župnik na fari Šentjur pri Svibnem, kjer je tudi istega leta umrl. Ker je Šentjur postal fara šele po jožefinskih reformah, prej je sodil pod faro in dekanijo Svibno, včasih napačno kot kraj njegove smrti navajajo Svibno. Danes se Šentjur imenuje Podkum.

Poleg duhovniške službe se je veliko ukvarjal tudi z gospodarstvom in kmetijstvom. Član Cesarsko-kraljeve kmetijske družbe je postal že leta 1847, od leta 1850 je aktivno deloval na podružnici Planina in leta 1855 postal predsednik podružnice v Ložu. Zanimale so ga tudi naravne in kulturne znamenitosti v kraju, kjer je živel. O vseh teh stvareh je vneto dopisoval v Kmetijske in rokodelske Novice.

"Huda zima na Blokah in raba šmečev"

Najpomembnejši tekst, ki ga je napisal Jožef Bevk, je gotovo članek, ki so ga objavile Novice v aprilu leta 1845 in govori o bloški zimi in uporabi šmečev. Tekst se glasi:

Stara fara Bloke, v Postojnski kresiji, ima na lepi ravnici svoje sela, med katerimi se semtertje prijazno vzdigujejo zelene gorice. Krajna prijetnost v poletnem času zamakljivo razveseluje slehernega, kterimu le nekoliko serce bije za naravsko lepoto, za katero so gotovo nekdanji hrabri Metulci obilu sladu imeli, ako so oni res v današnjih Metljah* stanovali? ... Lepoto tega kraja pa huda zima silno manjša, ktera se pogostoma ob sv. Martinu vrine in se dostikrat komaj o sv. Jurju odmikuje. Med tem časom od kratkiga poletja darvano veselje stanovavcem obilo ogrenjuje z debelim snegam, neukrotljivo burjo in do muzga grizečim mrazom ...

Sneg je tu po 3, 4 in tudi včas po 5 čevljev debel. Razun tega pa navadna burja z njim silne zamete dela, skidane poti kmalu spet zasuje in večkrat za pešcam komaj toliko sledu odgazi, kolikor pred njim pusti ... Marsikterim drugimu, ko bi mu v enako težavnih in zopernih okolišinah živeti bilo, bi serce vpadlo! Terdni Bločanje pa, od mladosti na sneg, burjo in razno premagovanje vajeni, tolikanj nadlog v tolažljivi zaupljivosti na prihodno gotovo plačilo večidelj volno, kar njim resnično čast pridobiva, preterpe.

Hočem pri ti priliki tudi popisati eno prav pripravno in priročno orodje, kteriga se po zimi tukej ljudje poslužavajo in katero je tudi priporočevati tistim, kteri v merzlih krajih, kjer jim debel sneg in zametje nadlegujejo, stanovati morajo.

To orodje imenujejo šmeče, in tudi plohi se mu pravi.

Šmeče so bukove deske, po 5 čevljev dolge, 6 do 7 palcov široke in pol palca debele. V sredi so z usnjato podvezo prevedene, kamor se stopalo vtakne, de

k nogi desko derži, in kjer se stopi, de ne polzi, je klobučina perbita.

Sprednji konec šmečev je senem enak; de v sneg ne rije, je nekoliko zakrivljen; kar se lahko naredi, če se v to rabo odločena in gladko razoblana deska pri ognju ogreje in umetno zakrivi.

Dvoje takih šmečev, ko sim jih v c. k. pisarnico kmetijske družbe za poskušnjo poslal, je Juri Šraj, kmet v Metljah (Metule) naredil.**

V tem selu ljudje šmeče najpridnejši rabijo, clo ženske ob nedeljah po njih pridejo k božji službi.

Prav serce se človeku veseli, kader se po debelim snegu in čez visoke zamete, posebno po ravnim (če se preveč sneg ne primlje) urno šmeče potiskaje, skorej, kar iz skušnje povem, tako hitro, kakor po kopnim, zamore sprehajati. Hoja v hrib je bolj kesna, kjer je treba na ovinke hoditi, in če je treba dolgo v reber iti, se hitrej in ložej v kerpljah, ko po šmečeh pride. Nazdol pa kdor je vaje, se ko blisk po gladki dolini spusti. Tisti pa, ki je na šmečeh menj zurjen, se dolge palice posluži, na ktero se navdol dersaje naslanja.

Podgrivarski.

Čeprav je njegov zapis kratek in skromen, ga krasi kar nekaj superlativov. To besedilo je po trditvah Bločana Branka Ponikvarja najstarejši časopisno-novinarski tekst, ki govori o smučanju in smučeh, na svetu. To je verjetno res. Obravnava seveda le starosvetno ljudsko smučanje, za katerega je značilna utilitarna uporaba, to je uporaba zaradi potrebe oziroma koristi. O športni rabi smučí seveda še nič ne pove, saj se je ta oblika smučanja pričela uveljavljati šele konec 19. stoletja.

To besedilo o smučanju je tudi prvo, ki je napisano v slovenščini (Herberstein je pisal v latinščini, Valvasor v nemščini). Tako je bilo to besedilo osnova Rudolfu Badjuri, ki je kasneje izdelal in izdal slovensko Terminologijo smučanja. Slovenci smo tako eden od redkih narodov, ki za smučí in aktivnosti z njimi ne uporabljá skandinavskega korena "ski", pač pa imamo slovensko izrazje. Pomembno je tudi, da je Bevk slovenske starosvetne smučarje točno lociral glede na kraj dogajanja, to je na Bloke, kar je bilo v pomoč vsem, ki so kakor koli raziskovali slovensko smučanje. Valvasor je namreč napisal, da je tam v okolici Turjaka videl, kako kmetje smučajo. Na Bloški planoti v vasi Pajkovo so imeli Turjaški svoj dvorec (sedaj v ruševinah), kjer je Valvasor najbrž bival, ko je raziskoval Notranjsko. Lega gradu je na lepem pobočju, ravno pravšnjem za smučanje. Gotovo so mu tu Bločani kazali smučarske vragolije.

Zanimivo je tudi, da je Bevk v smučanju videl velik potencial in priporočal, da bi ga uporabljali tudi drugje. Razmah smučanja se je kasneje tudi zgodil, vendar v športno-rekreativni obliki. Tega seveda ni mogel predvideti, saj se je šport pričel pojavljati šele v drugi polovici 19. stoletja. Ljudske oblike smučanja pa sta čas in sodobna tehnika postavila v zgodovino.

Borec za slovensko šolo in materni jezik

O Jožefu Bevku in njegovem mestu v slovenski kulturni zgodovini ni bilo kaj dosti znanega. Leta 1977 pa je v Stari trg pri Ložu prišel za župnika Janez Kebe, doma iz Cerknice. Župnija Stari trg je bila prafara in hrani mnoge stare dokumente. Preučevanje teh dokumentov ga je prevzelo in začutil je potrebo, da vse te skrivnosti kulturne zgodovine posreduje tudi drugim ljudem. Rezultat študij in raziskav štirih desetletij so štiri avtorske knjige: Križna gora (1987), Loška dolina z Babnim Poljem (1996), Loška dolina z Babnim Poljem, II. del (2002) in Cerkniško jezero

Fara na Blokah, kjer je leta 1845 služboval Jožef Bevk. V kotanji pod cerkvijo se ob močnem deževju naredi presihajoče jezerce. Foto: Simon Korenjak

in ljudje ob njem (2011). Knjige so velikega formata in skupno obsegajo čez dva tisoč strani. Ker je Jožef Bevk večino svojega ustvarjalnega življenja preživel na Notranjskem (deset let na Križni gori, dve leti na Blokah, eno leto v Cerknici), je v teh knjigah dobil posebno mesto. Še zlasti zato, ker je svoje aktivno življenje tudi dokumentiral, predvsem kot dopisnik Novic. V nadaljevanju predvsem povzemam izsledke Janeza Kebeta.

Jožef Bevk je vse svoje dopise, ki jih je objavljaj, podpisoval s 'Podgrivarski' po hišnem imenu, kjer je bil rojen. Ko pa je leta 1850 postal kurat na Križni gori, se je podpisoval Križnogorski.

V sredini 19. stoletja je osnovno šolstvo na Slovenskem pričelo počasi dobivati profesionalno obliko. Nemštvo na Slovenskem se je trudilo, da bi bila nemščina osnovni jezik. Slovenščina bi se učila le dodatno. To so podpirali tudi nemškutarji oziroma nekateri domišljavci, ki so se imeli za slovensko inteligenco. Nemškemu jeziku je Bevk ostro nasprotoval ter zahteval, da se v šolah uči materni jezik, tako kot povsod po svetu. Kot primer

je navajal nekoga, ki je šel v uk in se je nekaj let učil nemško. Ko je pisal domov, ga domači niso razumeli, ker je bilo pismo v nemščini. Vendar ga tudi Nemci niso razumeli, ker je bilo preveč zmot in napak. Tako ni znal nobenega jezika. Pravico in dolžnost do materinega jezika je utemeljeval s trditvijo, ki bi danes veljala za ksenofobno: "Tudi zamorca ne moreš umiti." Torej imamo tudi mi pravico biti Slovenci.

Z velikim zanosom je zapisal, kako je v šoli na Blokah sodeloval pri izpraševanju ob koncu šolskega leta. Učitelj je namreč zbolel in poučeval je kaplan. Vesel je bil, ker so otroci zelo lepo odgovarjali po slovensko. Najboljšim so podarili knjižico Blaže in Nežica v nedeljski šoli.

Leta 1855 z veseljem ugotavlja, da se število domačih pisateljev množi. Pri tem pa krepko ošteje one, ki v slovenščini objavljajo članke, ki jih je "popreje že v nemških knjigah prebral in so si kot kaplja kaplji podobni".

Ker se je zavzemal za slovenski jezik, si tudi ni bil na na roko z glavarjem v Ložu, ki je bil

hud zagovornik nemščine. O tem pripoveduje naslednja zgodba.

Leta 1857 je bilo zaradi gradnje nove ceste Lož-Bloška Polica veliko hrupa. Vaščani nekaterih vasi so hoteli, da se cesta preko Sv. Ane le razširi. Loški glavar Anton Ogrinc (Ogrinz), velik nasprotnik slovenščine, je vztrajal, da mora iti nova cesta preko Bloške Police, in tako je 25. maja 1857 pri planinskem sodišču vložil tožbo zaradi upora in vstaje proti oblasti. Obtožil je kurata Jožefa Bevka s Križne gore, da naj bi 8. maja oznanil procesijo, med katero naj bi hujskal proti Ogrincu. S procesijo naj bi prosil, "da bi Bog Ogrinca k sebi vzel". Bevk je rekel, da je "molitev dovoljena", in dekanu priznal, da je rekel, da je Ogrinc "oderuh in žival" (Scheinder), za kar se mu je že pred sodiščem opravičil, ni pa bilo res, da bi on zbral procesijo. Sodišče je 25. julija 1857 razsodilo, da zaradi pomanjkanja objektivnih dokazov tega dejanja ne more šteti za kaznivo. Zato je proces ustavilo.

Opis Cerkniškega jezera v slovenščini

V letih 1849–1850 je Jožef Bevk služboval kot kaplan v Cerknici. Zelo ga je prevzela skrivnost presihajočega jezera. Očitno se je tudi zelo hitro spoprijateljil z domačini in ti so ga vzeli za svojega ter potešili njegovo radovednost. Popeljali so ga s čolni čez širino, mu pokazali prilive v jezero in požiralnike, skozi katere odteka voda v Rakov Škocjan. Seveda so domačini poznali tukajšnji vodni živelj in postregli tudi z ribami, ki so bile v tistih časih praviloma le privilegij grajske gospode. Podučili in popeljali so ga v skrivnostni podzemni svet. Zaradi slabe opreme ti predhodniki današnjih jamarjev kaj globoko niso mogli. Podučili so ga tudi o vseh poimenovanjih in ledinskih imenih. Največ pa jim je jezero pomenilo, ko je voda odtekla in se je ravnica spremenila v obdelane njive in cvetoče zelene travnike. Tudi zamočvirjeni svet so dobro izkoristili, saj so tod kosili jezernino za

Romarska Križna gora. Lepo so vidne kapelice križevega pota in romarski dom ter farovž ob cerkvi na vrhu.

steljo živalim v hlevu. Predstavili pa so mu tudi posebnosti na in ob jezeru.

V preteklosti je bilo o znamenitosti jezera že več zapisov. Najbolj temeljito sta jih opisovala Janez Vajkard Valvasor (1689) in Anton pl. Steinberg (1758). Toda vsi pisци do tedaj so to napravili v tujih jezikih, Bevk pa je začutil, da mora to našo posebnost opisati v domačem, maternem slovenskem jeziku. Opis jezera so mu v nadaljevanjih objavile Novice.

Ta opis, gledano z današnjega vidika, ne ustreza vsem strokovnim kriterijem, saj Bevk ni imel primerne znanja. Vendar kdo pa ga je takrat imel? Pri branju tega besedila imamo vtis, kot da beremo prospekt, s katerim nas vabi, naj pridemo na obisk. In to večkrat: pridite jeseni, ko voda nateka. Pridite pozimi, ko na debelo zaledeni. Pridite pomladi, ko se v lahnem vetriču pozibava vodna gladina. In pridite poleti, kot pravi, ko stotero pridnih rok kosi, suši in pospravlja seno. Vse pa zaokrožuje z naslednjo mislijo: "Ribič in lovec, voz in čoln, kosec in plavec na ravno tisti planjavi v enem letu tuje svoje opravilo najdejo. Ako bi kdo prišel križem svet, zastonj bi iskal Cerkniškemu jezeru enake podobe."

Glad je kaj čuden kuhar – on ume hrano brez soli in zabele okusno pripraviti

Za 19. stoletje je značilen velik razvoj tehnike in tehnologije. Izumljen je parni stroj, velika mesta poveže železnica, snujejo se že industrijski obrati itd. Vendar tega napredka ni čutili, ker se še vedno pojavljajo epidemije kužnih bolezni, naravne nesreče uničujejo pridelke, država slabo deluje itd. V bistvu je veliko več ljudi lačnih kot sitih. Bevka je vse to zelo bolelo. Tako se je ob duhovniški službi tudi aktivno ukvarjal s tem, kako izboljšati kmetijstvo in gospodarstvo. Že leta 1847 se je včlanil v Cesarsko-kraljevo kmetijsko družbo. Ko je bila leta 1855 ustanovljena podružnica v Ložu, je postal njen predsednik. Družba si je zadala predvsem nalogo izobraževati kmeta in širiti znanje o kmetijstvu ter izboljševati postopke, ki jim danes rečemo agrotehnika. Izboljšanje kmetijstva so videli tudi v uvajanju novih kultur in izboljševanju semenske baze. Navduševal je kmete, da bi sadili sadno drevje. Leta 1852 je imel v Planinski podružnici predavanje, ki so ga priobčile tudi Novice, in pričel je z besedami: "Drevje ni le prijazen kinč, temveč drevje je v nekaterih krajih, kjer vetrovi hudi razsajajo, tako na

Cerkniško jezero ob visokem vodostaju s Slivnico v ozadju. Foto: Drago Telič

zemlji potrebno, da, ako se tisto nespametno pokvari, ona bolehati in hirati prične, in namesto prirojene rodovitnosti svojim prebivalcem le gole rebra in pusto skalovje kaže, česar se sleherni lahko na Krasu prepričati zmore, kjer je njega dni hrastje bilo." Predavanje pa zaključuje z mislijo: "Veselje je v tacih krajih biti v jeseni, kader se vejice pod rumenim in dišečim sadjem šibe, in lepa pomoč je za kmeta, če on kakor je meni od nekaterih znano, samo od dreves, ki ob poti in po spašnikih rastejo, marsikatero leto 200 mirnikov suhih černivk (take baže hrušk, ki so tepkam močno podobne, rodovitne in nekoliko dni popred dozore) za svojo hišo in hišne potrebe prihrani."

Zavzemal se je za sajenje murv in gojenje sviloprejk.

Posebej je zanimiv predlog, "naj vsaka župnija neodjenljivo terja, da mora vsak, ki se oženi, v dveh letih, ki se od dobe poroke štejejo desetero dreves na svojem zemljišču, ali na kakšnem drugim od srenskega predstojnika v ta namen odločnim kraji, posaditi. V zastavo, da bo ženin svoje delo v rečeni dobi gotovo zveršil, naj pred poroko 10 goldinarjev županu vloži, kateri mu bodo o pretečeni dveh let po številu zelenih dreves poverjeni. Tudi naj vsak oče, kader se mu dete rodi, županu goldinar zastavi, da hoče za otroka v dveh letih sadno drevo vsaditi, in ob dobi družuiga leta dobi oče, če je svojo dolžnost spolnil, svoj denar nazaj."

Leta 1855 je tudi pisal, da umni angleški kmetje sadijo bob. Svetuje, naj se bob sadi zgodaj spomladi, saj mu pomladanske slane ne škodijo, in to na dobro pripravljeno njivo. Pozabiti pa se ne sme, da angleški kmetje njivo poprej dobro pognoje. "Oni svoje pridelke v veliko mesto London prodajajo, pa tudi nazaj grede iz mesta tudi 15 ur daleč razne baže gnoj za svoje polje vozarijo, ako bi se pri Ljubljani tisti gnoj, ki po Ljubljani splava, na kakšno posebno gnojnišče spravljali in se mu kaj druge soderge pridevalo, in se potem za bobovo setev porabilo, bi si krajnska dežela pač veliko več pridelovala. Ljubljancani pa zastonj gnoj v Banat pošiljajo. Kmetijstvo, kako dolgo boš še spalo."

Leta 1853 je v članku Koderčija in mletvina

opozarjal na stisko kmeta in pohlepnost mlinarjev. V tistih časih se je trgovalo s pijavkami, ki sicer žive ob potokih in mlakah in so jih padarji uporabljali na ljudeh, da so pile kri in jim zdravje vračale. Druge vrste pijavke, ki žive ob bistrih potokih, pa so krivični mlinarji, saj "četrtno ali celo polovico za mlevšno pobašejo". V nadaljevanju predlaga, da bi mlinarji žito na vago prevzemali in moko, potem ko so vzeli pravšnjo merico, tudi vračali. Slišal je, da tako menda delajo na Koroškem in tudi na Čubranskem. Sicer pa se opraviči poštenim mlinarjem, ker je zapis namenjen le krivičnim mlinarjem, ki so svojo vest na klin obesili.

Mlinarstvo na Notranjskem se je tudi večno otepalo s pomanjkanjem vode, saj se na kraškem terenu že ob manjši suši vode umaknejo v podzemlje. Le redki so vodotoki, ki imajo stalen in močan pretok. Bevk je tako dal predlog, da bi se mlini na veter poganjali kot marsikje po svetu. Sicer ugotavlja, da v njemu znani bližini takšnega mlina ni, vendar upa, da se bo našel kdo, ki bo to reč naredil.

Cokle in šeprun

Vsi Bevkovi prispevki v Novicah so imeli namen ljudem svetovati in izboljševati kmetijske postopke. Običajno je šlo za prenos prakse, znanja ali izkušenj od drugod. Tako pravi, da pastirji okrog Sorice nosijo šeprun, da jih dež ne premoči. Svetoval je, naj ga uporabljajo tudi drugod. "Šeprun narejen iz lipovega ličja zelo dolgo terpi. Naredi se pa lahko tudi iz slame. Najboljši je 'trojnovrsten' in ne premoči." Da bi se uporaba šepruna lahko razširila, opiše način izdelave.

Prav tako ljudje in zlasti pastirji okrog Sorice cokle uporabljajo. Cokle so bistveno cenejše kot usnjata obutev. In če so podkovane s starimi žebli, na leto ne boste porabili več kot 30 krajcarjev. "Kdor cokle nosi se, ravno z nježno ne more ponašati, ker so težje in neukretnije memo čevljev, vendar se jih kmalu privadi in se utrdi, da je poslednjič čverst kot hrast."

Križnogorski kot kronist časa

16. novembra 1851 je Bevk v Novicah opisal strašno poplavo v Loški dolini. "Sicer jako prijazen ali sedaj žalosten pogled se razprostira sedaj s Križne gore. Dve dogi in široki jezери vidim pred seboj (Križna gora je med Cerkniškim jezerom in Loško dolino; opomba pisca teh vrstic), ki od 3. do 16. listopada bolj in bolj naraščata." V nadaljevanju pove, da je voda zalila šest vasi in preko 150 hišnikov (okrog tisoč ljudi) se je moralo na splavih umakniti. Dalje sočustvuje z ubogimi poplavljenici, ki so jih že čez leto mučile ujme, saj jim je toča naredila veliko škode, ajdo jim je uničila slana, sedaj pa poljski pridelki gnijejo pod vodo, na pečeh gnezdiyo ribe, seno se kisa pod streho in sneg je debel že 18 palcev. *(Leta 2014 je Loško dolino in Planinsko polje zalila velika poplava. Mediji so nas dnevno obveščali s terena o stanju vode. V Loški dolini je voda zalila*

ceste in nekaj vasi je bilo odrezanih. Civilna zaščita je prebivalce s čolni vozila v službo, šolo in drugam. Zalila je tudi nekaj novejših hiš. Vendar je geograf Matej Kržič ugotovil, da je bil vodostaj leta 1851 kar za 6,2 metra višji od tega v letu 2014. Opomba avtorja.)

V letu 1853 nam Bevk poroča, da je bil v Loški dolini na obisku cesarsko-kraljevi namestnik za Krajnsko, grof Karl Gustav Chorinsky. Potrudil se je in prišel tudi na Križno goro in ga obiskal v njegovem ubožnem stanovanju ter prinesel 8 tisoč goldinarjev cesarske pomoči za poplavljenice.

V letu 1855 je v Loški dolini razsajala kolera. Bevk poroča, da je v dveh mesecih, od 27. malega srpana pa do 27. kimavca, pobralo 165 oseb. V tem času samo dva dneva niso imeli mrliča. Bolezen zdravnikom in duhovnikom ni dala mirovati.

"Kmalu, ko se je kolera priklatala, je bila tudi cerkev na Križni gori, dasiravno je prostorna,

Današnja stara Podgrivarjeva hiša. Foto: Stane Korenjak

skoz 10 dni zapored kakor ob izrednih shodih od pobožnega ljudstva napolnjena, ki je pri Svetem Križu zoper hudo nadlego pomoči iskalo. Tudi spovednice so bile od spovedancov krožene kakor Sevastopol od vojakov. Pred kolero je bil primoran kosec koso na steno obesiti in žanjica serp na stran položiti, ter njej opravljati v čast neprijetne gnjusobne obrede."

Bevk je v Novicah poročal tudi o običajnih stvareh. Tako izvemo, koliko so bili debeli polhi, koliko so ljudje nabrali žira in stisnili olja, ki je dobro za svečavo. Piše tudi o rudarjih na Črni prsti in o vražah. In tudi pozabavati so se znali; mladi in stari so plesali "mizoples". In še marsikaj.

Zaključek

Leta 1860 je Jožef Bevk postal župnik v župniji Šentjur pri Svibnem. Danes se ta kraj imenuje Podkum. Takoj po prihodu na novo župnijo je zbolel in 19. decembra istega leta, star komaj 49 let, tudi umrl.

Pokopan naj bi bil na pokopališču ob cerkvi sv. Jurija v Podkumu. Groba ni moč najti, verjetno zaradi tega, ker je umrl le nekaj mesecev po prihodu in tako rekoč še ni bil "njihov". Po podatkih sedanjega župnika v Podkumu Petra Bregarja v župnijskih dokumentih ni ničesar znanega o njem. Prav tako tudi ni znane nobene njegove fotografije. Podgrivarjevi hranijo njegovo osebno pismo, ki je bilo pečateno z rdečim voskom in ga je pisal svoji svakinji, vdovi po bratu in takrat že drugič poročeni

Kopija pisma, ki ga je Jožef Bevk leta 1857 pisal svoji svakinji, vdovi po bratu, takrat že drugič poročeni Elizabeti Presel. To pismo je edini originalen dokument ali predmet, ki se je ohranil po Jožefu Bevku. Pismo hrani Marija Prezelj iz Davče 51. Skeniral Vincencij Demšar.

Elizabeti Presel. V pismu prosi svakinjo, naj uredi finančne zadeve do njega v okviru družinskega dogovora. Podgrivarjevi hranijo tudi dokument pristojnega sodišča v Račah (sedaj Radeče) iz leta 1867, ki zapuščino 243 goldinarjev in 86 krajcarjev dodeli nečakinji Elizabeti Beuk.

Jožef Bevk ni bil politik ali kulturnik nacionalnih razsežnosti. Ker je izhajal iz kmečkega okolja, je razumel stisko preprostega človeka, ki so ga pestile naravne nesreče, kuga, lakota in vojska in še marsikaj. Dobronamerno mu je skušal pomagati, mu svetovati, ga podučiti, da bi živel človeka dostojno življenje. Takšen je vreden, da nam ostane v spominu.

Zahvaljujem se Vincenciju Demšarju iz Škofje Loke, da mi je pomagal odstirati rodovnik Podgrivarjevih in mi predstavil kulturni prostor Davče in Sorice.

Prav tako se zahvaljujem Janezu Kebetu, sedaj župniku na Kopanju, za nasvete in vzpodbude.

Viri in literatura:

Ballu, Yves: *L'épopée du ski*. Založba Arthaut, Pariz 2014.

Guček, Svetozar: *Slovenija, zibelka smučanja v srednji Evropi*. Kmečki glas, 1989.

Kebe, Janez: *Križna gora nad Ložem*. Župnijski urad Stari trg, 1987.

Kebe, Janez: *Loška dolina z Babnim Poljem, zgodovina župnije Stari trg in Babno Polje*. Družina, 1996.

Kebe, Janez: *Cerkniško Jezero in ljudje ob njem*. Ognjišče, 2011.

Marn, Josip: *Jezičnik – Knjiga slovenska*, Ljubljana, 1887.

Orel, Boris: *Bloške smuči, vprašanje njihovega nastanka in razvoja*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1964.

Ponikvar, Branko: pisma. Hrani avtor tega besedila.

